

Tillit i samfunnsvitenskapen

Jon Elster (2005) kapittel 21:

Tillit

Anne Sigrid Haugset, 28. oktober 2010.

Hva er tillit?

- Å senke ”guarden” – å la være å sikre seg (ta forholdsregler) i møte med en interaksjonspartner, til tross for at partneren har mulighet til å svike deg (Elster, 2005:344, min ganske frie oversettelse).
- Å overlate noe som er verdifullt for deg, i en annens hender. (Harald Grimen, 2009)
- Et personlig/psykologisk begrep, hva har det med samfunnsvitenskap å gjøre?

Tillit til hva?

- Aktørens evner/ferdigheter (f. eks leveransedyktighet, kompetanse, kvalitetssikring etc)
 - Mye brukt begrep f. eks i bedriftsøkonomien, markedsføring, PR/omdømmebygging etc.
- Aktørens ærlighet/motiver – det er dette Elster behandler videre.

Grader av tillit/mistillit:

- En kan velge å innlede interaksjon (om en har tillit til partneren) – eller la det være (hvis en mistror ham)
- Hvis en har nok tillit til å innlede interaksjon – kan en likevel mistro partneren nok til å ”sikre seg” gjennom forholdsregler.
- Har en full tillit til partneren går en inn i interaksjonen uten sikkerhetsnett (kontrakter, trusler om sanksjoner, depositum etc).

Grunner til å vise tillit:

- **Antakelser/kunnskap om personens troverdighet**
 - Tidligere erfaring, incentiver, tegn og signaler
- **Å vise noen tillit fremmer tillitverdig atferd**
 - **Avstå fra å kreve depositum på studenthybelen**
- Sikkerhetsnett koster for mye
 - Kost/nytteanalyse
- Det faktum at en sikrer seg kan utnyttes av andre
 - Låst dør indikerer store verdier
- Følelser overfor personer gjør det unaturlig å sikre seg
 - Forelsket og bruker ikke kondom

Hva vekker tillit?

- Tidligere erfaring med personen
 - En gang tyv, alltid tyv???
- Personens incentiver
 - Diamanthandlere som risikere sitt omdømme/levebrød
- Tegn (trekk ved personer)
 - Kjønn, alder, etniske trekk, språk etc (Henrich og Henrich, 2007)
- Signaler (personers atferd)
 - Må koste avsenderen noe for å bli troverdig
 - Costly signaling (Henrich og Henrich, 2007)

Å vise tillit øker samarbeid

- Tillitspillet – med valgfri mulighet for å bruke/annonsere en ”straff” for gjerrige trusteeer
- Investorer som velger å ikke bruke straffen får mer tilbake fra trusteeer
- Minst får de som velger å bruke straffen
- Trusteen gir mer tilbake når investor har ”valgt bort” straff (tillit) enn når straff ikke er mulig (blind tillit)
- Tillit til institusjoner (bank, post, aksjemarked etc) er som regel blind tillit (vi kan sjelden straffe institusjonen noe særlig)
- Se også (Ostrom, 2005:76-78) i tillegg til (Elster, 2005).

Hvorfor er tillit så viktig i samfunnet?

- Tillit er helt sentralt for å få til **kollektive handlinger**
 - Å få i gang samarbeid ”tit for tat” krever to mennesker med tillit (velger først samarbeid og så en gjengjeldelsesstrategi) (Elster 2005:349-350)
 - Nivået av tillit til staten og til at ”alle andre” betaler skatt fører til 99 prosent inndrevet skatt i Sverige – og 24 prosent i Russland (Rothstein 2005:2).
 - Hjortejaktspillet – to mulige ekvilibrium avhengig av nivået av tillit til at de andre jegerne blir på sin post (Torsvik, 2010:324-325)

Tillit og vitenskapssyn

- Dette er noe jeg lurer på – kanskje dere vet det....?
- Tillit er et sentralt begrep i alle pensumbøkene
- Tillit var ikke et veldig sentralt begrep i teorikurset
- Har meningsfull fokus på tillit en forutsetning om intensjonelle, begrenset rasjonelle aktører (som vi finner hos Elster, Ostrom, North osv)
- Hva med Bourdieu og tillit? Durkheim? Hvordan ser begrepet ut ”fra den strukturorienterte siden av skalaen”?

Litteratur

- Elster, Jon (2005): *Explaining social behavior. More nuts and bolts for the social sciences*. New York: Cambridge University Press.
- Grimen, Harald (2009): *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Henrich, N. og Henrich, J. (2007): *Why humans cooperate. A cultural and evolutionary explanation*. New York: Oxford University Press.
- Ostrom, Elinor (2005): *Understanding institutional diversity*. New Jersey: Princeton University Press.
- Rothstein, Bo (2005): *Social Traps and the Problem of Trust*. London: Cambridge University Press.
- Torsvik, Gaute (2010): Tillit og økonomi. I *Nytt norsk tidsskrift* nr 3/2010.